

**XIX међународни научни скуп „Правнички дани –
Проф. др Славко Царић”
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА
ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ”**

**XIX International scientific meeting „Legal days –
Prof. Slavko Carić, PhD”
„LAW, SCIENCE AND SOCIETY – THE CURRENT
ISSUES AND PERSPECTIVES”**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 23. септембар 2022.

Зборник радова са XIX међународног научног скупа

„Правнички дани – Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ“

23. септембар 2022. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић   **Др Гордана Бејатовић,**
редовни професор   ванредни професор

Др Милан Почуча   **Др Јелена Стојшић Даветић,**
редовни професор   ванредни професор

Др Владимир Козар   **Др Сања Шкорић,**
редовни професор   ванредни професор

Др Милош Марковић   **Др Маријана Младенов,**
редовни професор   ванредни професор

Др Јелена Матијашевић   **Др Срђан Дамњановић**
редовни професор   ванредни професор

Др Предраг Мирковић   **Др Марко Станковић,**
ванредни професор   доцент

Др Дарко Голић   **Др Маја Суботин**
ванредни професор   доцент

Др Јоко Драгојловић
ванредни професор

За издавача:

Др Мирко Кулић, редовни професор

Уредник:

Др Милан Почуча, редовни професор

Штампа:

НС Мала књига плус, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-51-6

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА - председник Научног одбора

Продекан за науку, квалитет и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ

Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ

Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ

Декан Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитет Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ

Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ

Продекан за међународну сарадњу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф Кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Шеф Теоријске и јавноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ

Шеф катедре Кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат | Руска Федерација

АКАДЕМИК ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ

Европски универзитет Брчко дистрикт и Ректор Европског универзитета „Kallos” Тузла и | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ, ЕМЕРИТУС

Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за пословну економију и право | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ

Судија, в.д. председника Врховног суда Црне Горе, Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за медитеранске пословне студије, Тиват | Република Црна Гора

PROF. DR DR. WOLFGANG ROHRBACH

Akademik Evropske akademije nauka u Salzburgu | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE

Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

PROF. DR. AMER FAKHOURY

Dean College of Law American University in the Emirates | Ujedinjeni Arapski Emirati

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР АЛБИНА ФАЗЛОВИЋ

Ванредни професор Европском универзитету Брчко дистрикт на Европском универзитету „Kallos” Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision” Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University Neapolis Paphos Cyprus, master studys in public law and administration | Republika Kipar

ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ

Декан Правног факултета, Универзитета Унион у Београду | Република Србија

ДР МИШО ЂУРКОВИЋ

Научни саветник, Директор Института за Европске студије у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЧЛОВИЋ

Директор Института за упоредно право у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР БОГДАН ВУКОСАВЉЕВИЋ

European Research Institute for Strategic Studies | Словенија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - Председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР АЊА КОПРИВИЦА

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Dr Zoran Pavlović, redovni profesor

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu

KAZNENOPРАВNA REAKCIЈA NA FEMICID – PERCEPCIЈA O DRUGAČIJEM ODGOVORU

Apstrakt:

Nasilje prema ženama okupira posebnu pažnju javnosti tek kada se dogodi femicid, ubistvo kao najekstremniji oblik rodno zasnovanog nasilja. Sličan broj ubijenih žena po svakoj godini u poslednje vreme, govori o tome da specijalna i generalna prevencija nisu do kraja ispunile predviđena očekivanja, ali i o potrebi da se o ovoj temi više raspravlja. Femicid se kao posledica ubijanja žena razlikuje od drugih oblika ubistava, a preveniranje se vrši na osnovu posebnih mera i strategija. Izdvajanje femicida iz drugih oblika homocida započeto je usvajanjem posebnih dokumenata, koje primenjuju različiti državni i nedržavni organi u funkciji zaštite prava na život i drugih prava. Pitanje kvaliteta zaštite žrtve u krivičnom postupku proširuje se kod femicida i na pitanje da li je samo žena žrtva kod krivičnog dela ubistvo, ili bi to bili i drugi članovi porodice: dete! To je drugačije viđenje u odnosu na važeću regulativu i koliko ono što prethodi femicidu u vidu psihičkog zlostavljanja proširuje listu žrtava nasilja. Koliko su institucije spremne da odgovore na ovakav izazov, a koliko je prihvatljiva sadašnja regulativa u kaznenopravnoj, procesnoj i institucionalnoj reakciji. Koja je uloga tradicionalnih medija, društvenih mreža i portala kod pitanja vezanih za femicid, a koliko je važno raditi na permanentnom usavršavanju svih iz sistema zaštite, prevencije i kaznenopravne reakcije! Percepcija o drugačijem odgovoru zahteva i zaokruživanje sistema zaštite svih žrtava kod femicida.

Ključne reči: femicid, žrtva, odgovor institucija i sistema., mediji.

Umesto uvoda

Značajan broj krivičnih dela vrši se nasiljem, koje kao takvo nije posebno krivično delo, ali je čest elemenat bića krivičnih dela ili način izvršenja. Tako se nasilje javlja kod grupe krivičnih dela protiv života i tela, protiv sloboda i prava čoveka i građanina, protiv časti i ugleda, protiv polne slobode, protiv braka i porodice i drugo. Bez želje da se u ovom radu bavimo kriminalitetom nasilja kao destruktivnim ponašanjima uopšte, neophodno je da istaknemo da se ono javlja kao organizovano nasilje, pojedinačno, ritualno i instrumentalno. Nasilje može biti direktno (npr.ubistva) ili indirektno (npr.propuštanje ili zanemarivanje neke obaveze) ali i nasilje prema integritetu ljudi (psihološko, emocioanlno i sl.). Početkom 21.veka posebno se prepoznaju u krivičnim zakonodavstvima krivična dela učinjena iz mržnje (zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, polu, seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu drugo i drugo), kao i nasilje u porodici, nasilje u školama, vršnjačko (adolescentno) i nasilje prema i između starijih) nasilje, nasilje između navijačkih grupa, maloletničkih bandi i drugo.

U ovako kriminološko sociološkom nabranjanju destruktivnih ponašanja i deoba nasilja sigurno je da se među njima posebno izdvajaju krvni i seksualni delikti. Napad na život i telesni integritet čoveka ipak ne podrazumeva samo ubistva, teška ubistva, teške i lake telesne povrede, trgovinu ljudima i drugo, već sve delikte nasilja kojima se drugi lišava života, povređuje ili ugrožava život, zdravlje ili telesni integritet (Pavlović, 2019).

Prateći započetu nit nabranjanja delikata nasilja, očito je da se jedno od osnovnih ljudskih prava – pravo na život, ugrožava izvršenjem krivičnog dela ubistvo, gde je objekat zaštite život i telo čoveka.

Homocid je kao krivično delo rodno neutralno, i retke su države koje su posebno izdvojile ubistvo žene ili femicid kao posebno krivično delo, ali društveni odgovor i reakcija države na opasnosti koje dolaze kroz pretnje i izvršenje krivičnog dela ubistvo (Kolarić, 2015) prosto su nametnule zadatu temu femicida. Ujedinjene nacije su definisale femicid kao rodno zasnovana ubistva žena (OHCHR, 2013). Teorijsko izdvajanje ubistva žene proizilazi iz toga, da vrlo često nasilje koje trpe žene posledično završi i njihovim ubistvom, a rezultati istraživanja koje smo izvršili opravdavaju dodatni osvrt na krivična dela rodno zasnovanih ubistava.

Nasilje nad ženama često sem letalnog ishoda otvara i pitanje viktimizacije dece i prava nerođenog deteta, porodilja i majki u Republici Srbiji. Problem rodno uslovljenog nasilja tako u poslednjih 30 godina na globalnom nivou dobija dimenziju kojom se traži odgovor na pitanja koje su njegove karakteristike, indikatori, rizici i/ili uzroci, kako bi se došlo do što efikasnijih strategija i aktivnosti za prevenciju i rešavanje nasilja nad ženama i konstatovanog femicida. Iako još uvek nema zakonskog praćenja brojki izvršenih femicida, nesporne su promene u legislativi, doktrini i judikaturi vezanoj za suzbijanje i sprečavanje nasilja nad ženama. Uspostavljen je sistem zaštite, a polako se menjaju i percepcije opšte javnosti o fenomenologiji i zaštiti žena od nasilja. Iako se brojke femicida u Republici Srbiji iz godine u godinu takoreći ponavljaju (reč je o 30tak ubistava žena godišnje) uspostavljeni sistem zaštite od rodno zasnovanog nasilja počinje da pokazuje rezultate i pozitivne pomake, počevši od stvaranja stava da se uspostavi nulta tolerancija na nasilje, pa do krivičnopravne reakcije.

Jedan primer i nekoliko pitanja u vezi sa nasiljem nad ženama i femicidom

Tokom noći 22/23 juli 2022.godine u Futogu žena I. R. lišena je života, a za krivično delo femicida, odnosno teško ubistvo iz člana 114.stav 1. tačka 10. Krivičnog zakonika osumnjičen je njen suprug M. M. Njemu se na teret stavlja da je svoju suprugu lišio života u dvorištu porodične kuće, nakon celodnevnog nasilja u porodici. Tokom dana je tim povodom bila pozvana i policijska patrola da interveniše zbog nasilja u porodici, a koja je konstatovala da je situacija rešena, dok je bračni par nastavio sa svađom zbog novca kako je izjavio sin žrtve, koja je završena sa letalnim ishodom, a za sada osumnjičeni je pokušao nakon toga da izvrši i suicid. Sudija za prethodni postupak Višeg suda u Novom Sadu je osumnjičenom odredio pritvor zbog postojanja okolnosti koje ukazuju da će ometati postupak uticajem na svedoke, zbog osobitih okolnosti i zbog uznemirenja javnosti zbog načina izvršenja krivičnog dela.¹⁾ Opisu ovog događaja dodajmo i činjenicu da je prema navodima iz dnevne štampe žrtva i nedelju pre ovog događaja prijavljivala nasilje, što će svakako biti predmet provere.

Pitanja koja se povodom ovog femicida pojavljuju obuhvataju više aspekata: da li je zaista bilo prijave na nasilje od strane žrtve i pre ovog događaja i koja je bila reakcija nadležnih službi. Ukoliko bi to prihvatili kao tačno, onda se postavlja pitanje da li je bilo osnova za izricanje hitnih mera zaštite, udaljenja nasilnika i zabrane prilaska itd., a u skladu sa Porodičnim zakonom i Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici, da li se sastajao tim za sprečavanje nasilja u porodici povodom ovog događaja, ko je i kako vršio procenu, da li su policajci koji su bili na licu mesta kritičnog dana obučeni da rade sa žrtvama i nasilnicima u predmetima nasilja u porodici.

Ali, i da li je opravdano da se organi javni vlasti mešaju u svaku porodičnu raspravu koja predstavlja realnu životnu situaciju koja ne mora da bude istovremeno i nasilje u porodici. Koliko je ocena situacije u konkretnom slučaju mogla da spreči izvršenje ovog krivičnog dela, i da li su u njegovoj prevenciji bili uključeni svi nadležni organi. Jer, i ako jesu i ako nisu, posledica nasilničkog ponašanja je na žalost takva da je brojka ubijenih žena u nasilju u porodici u RS veća nego pre spornog događaja.

¹⁾ Preuzeto sa <https://www.novosti.rs/c/hronika/sudjenja/1139996/pritvor-tesko-ubistvo-futog>, pristupljeno 25.8. 2022.

Sudeći prema pisanju sredstava javnog informisanja o ovog događaju, kaznenopravna reakcija odnosno postupak ide svojim tokom, ali se pitanja vezana za prevenciju ne mogu jednostavno prepoznati, kao i da li je reakcija društveno odgovornih u sistemu zaštite od nasilja u porodici bila adekvatna. Zasebno pitanje je kako su mediji izveštavali o ovom događaju, ali u traganju za odgovorima na ove dileme krenimo redom!

Zakonski okvir za sprečavanje i suzbijanje nasilja prema ženama i femicida

Pored univerzalnih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima (Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima UN, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugi), u najznačajnije međunarodne mehanizme kojima se obezbeđuje suzbijanje i sprečavanje nasilja prema ženama spadaju sledeći dokumenti: Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW sa Opcionim protokolom,²⁾ Deklaracija UN o eliminaciji nasilja prema ženama iz 1993., Pekinška deklaracija i platforma za akciju iz 1995., Opšta preporuka broj 19 Komiteta za eliminisanje svih oblika diskriminacije žena iz 1992., Deklaracija o politici suprotstavljanja nasilju prem aženama u demokratskoj Evropi DEVAW iz 1993.

Istanbulka Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici,³⁾ je veoma značajan međunarodnopravni dokument koji posebnu pažnju poklanja definisanju nasilja nad ženama kao rodno zasnovanog nasilja. Ona ukazuje na neophodnost koordinisanog delovanja institucija i izrade protokola u okviru svih organa koji u svojoj nadležnosti imaju rad sa ženama žrtvama nasilja, naročito nasilja u porodici. Konvencija određuje, prvi put u Evropi, obavezujuće standarde za zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, za zaštitu žrtava i kažnjavanje učinilaca. Srbija je 2012. godine ratifikovala ovu konvenciju, no sama izgradnja sistema zaštite žena od nasilja u našoj zemlji započela je 2002., kada je u KZ uvedeno po prvi put krivično delo nasilje u porodici, čime je rečeno da to nije privatna stvar pojedinca.

Porodičnim zakonom (2005) uvedene su porodičnopravne mere zaštite od nasilja u porodici, dok je u zakonodavnom smislu narelevantniji dokument stupanje na snagu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici jula 2017. godine. Ovim zakonom zaokružen je institucionalni okvir za davanje odgovora na nasilje prema ženama. Na nacionalnom nivou legislativna zaštita žena od nasilja u porodici ima i druge oblike artikulacije, što se pre svega odnosi na Zakon o rodnoj ravnopravnosti kojim se predviđaju normativni mehanizmi preveniranja diskriminacije u svim sferama društvenog života.

Mehanizmima zaštite žena uključuju i novostvorene timove za koordinaciju za sprečavanje nasilja u porodici, ali i ulogu drugih institucija, koje su novije u našoj pravnoj tradiciji. Ovde se pre svega misli na kontinuirane aktivnosti nezavisnih institucija (Poverenik, ombudsman i drugi), koji kroz mrežu „Život bez nasilja” rade upravo na stvaranju društvenog miljea kako bi se realizovale praktične mere zaštite žrtava i potencijalnih žrtava i pre nastupanja zabranjene posledice.

Imajući u vidu činjenicu da se pitanje odnosa prema nasilju u porodici a onda i prema femicidu smatra strategijskim, bezbednosnim pa i državnoegzistencijalnim pitanjem, to znači da traženje adekvatne reakcije na ove probleme jeste nešto što se ne tiče isključivo samo neposrednih žrtava već i našeg potomstva, pa i društva u celosti. U tom kontekstu izuzetno je važno kakva se poruka javnosti daje povodom reakcije na nasilje u porodici, a naročito u odnosu na femicid i upoznavanje javnosti sa posledicama rodno zasnovanog nasilja.

²⁾ The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>, Pristup 22.05.2022.

³⁾ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, 2011. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm> Pristup 10.05.2022.

Posebno krivično delo „femicid“

Do trenutka pisanja ovog rada, femicid je kao posebno krivično delo bio inkriminisan u oko dvadeset zemalja, kao što su Brazil, Čile, Kolumbija, Meksiko i druge, uglavnom južnoameričke države. Objekt zaštite je život žene, objekt radnje odnosno napada je žena. Definicije (radnje i izvršilac) ovako postavljenog krivičnog dela rodno zasnovanog ubistva su različite (Konstatinović Vilić, 2014), i svega u par njih je kao izvršilac označen muškarac, a većina ima određene specifičnosti, koje na osnovu relevantne literature grupišemo u nekoliko kategorija, i to:

1. Odnos žrtve i izvršioca krivičnog dela kreće se od bračne i vanbračne zajednice, do porodičnih odnosa, intimnih, uključujući i ad hoc veze, partnerstva i td. To podrazumeva i odnose proizašle iz radnopravne hijerarhije, odnosno subordinacije i zavisnosti, uključujući i sferu obrazovanja. Neka zakonodavstva su tu ubrojala i bivše veze, kao i situacije nastale iz pokušaja ponovnog uspostavljanja veze između partnera (Expert Group on gender related killing of women and girls, Criminalization of gender related killings of women and girls, 2014, Para.9).
2. Nasilje mora da postoji u nekom kontinuitetu od strane izvršioca prema žrtvi, uključujući ugrožavanje sigurnosti (pretnje), uznemiravanja i sl., dok neke definicije za postojanje femicida traže samo da se ubistvo desilo kao rezultat ponovljenih nasilništava nad žrtvom (Ibid, para.10)
3. Kao posebno otežavajući okolnosti uključuju se saizvršilaštva drugih lica, sakaćenje žrtve, posebno degradirajući i ponižavajući postupci za žrtve nanete zaživotno ili post mortem (Ibid, para 11)
4. Femicid posebno otežavaju neka njena dodatna svojstva, kao što su trudnoća, invaliditet, psihofizičko stanje vulnerabilnosti, gde je izvršilac iskoristio upravo te ranjivosti prilikom izvršenja krivičnog dela ubistva (deca su posebno zaštićena) (Ibid, para 12)
5. Druge okolnosti, a to je da su samom ubistvu prisustvovala i druga lica a naročito ako su bila prisutna lica iz porodice žrtve (Ibid., para13).

U mnogim državama se bez obzira na to da li se femicid posebno inkriminiše ili ne, u definisanju rodno zasnovanog ubistva uključuju još neki elementi, koji se odnose na mizoginiju, mržnu ili prezir prema žrtvi jer je žena, kao i psihičko stanje izvršioca krivičnog dela (Ibid,para 14).

Kazne za femicid su različito postavljene, ali se u svakom slučaju gde god postoje razlikuju po visini, jer su više kazne u odnosu na osnovno krivično delo ubistvo (obično ubistvo) (Ibid.,para 22).

Ekspertska grupa za pitanja rodno zasnovanih ubistava žena i devojčica navodi u svojim preporukama da je po stvaranju adekvatnog zakonskog okvira još važnije pristupiti stvaranju uslova za omogućavanje pristupa pravdi radi delotvorne prevencije, istrage, krivičnog progona i kažnjavanja izvršilaca. Razlozi za ovakvu reakciju stručnjaka je što sem čestih stereotipa i predrasuda o ovom obliku nasilja – rodno zasnovanog ubistva, postoji čak i problem nedostatka ljudstva koje je odgovarajuće specijalizovano i obučeno (Ibid.,para 18). Tretman koji pitanje femicida uživa u stručnoj i opštoj javnosti izuzetno je važan, jer se na osnovu njega može pristupiti i punoj implementaciji usvojenih zakona, postupaka i praksi u prevenciji i odgovoru na nasilnička ponašanja koja iz godine u godinu završavaju letalno za žrtve, samo zato što su žene.

Analizirajući samo sumarno iznete preporuke radne grupe uočavamo da se u Republici Srbiji najveći deo njih nalazi u pozitivnom zakonodavstvu implementiran ili kroz ratifikovane i usvojene međunarodne ugovore, bilo kroz zakonske tekstove koji su u svakom slučaju primer dobre prakse kako se radi na izgradnji sistema zaštite punog integriteta žrtava od nasilničkih ponašanja. Pa ipak, broj žena u našoj zemlji koje su nasilno ubijene se poslednjih nekoliko godina konstantno kreće u okviru od dvadeset do trideset, a u nedostatku relevantnih javno dostupnih informacija naučno je teško do kraja analizirati i zaključivati na osnovu brojki koje se prikupljaju na osnovu praćenja medija, ili na

osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Pravosudna statistika, koja se prati na osnovu izveštaja policije, tužilaštva i sudova ne iskazuje podatke o tome koliko je nasilnih smrti žena rezultiralo posledično kao femicid. Stav je autora ovog rada da u našem legislativnom okviru postoji dobra osnova za kažnjavanje i još važnije, za preveniranje krivičnog dela rodno zasnovanog ubistva (žena), bez obzira na to što u skladu sa našom krivičnopravnoj tradicijom i odlično izgrađenom zaštitom prava na život nismo posebno inkriminirali femicid. Radi se samo o tome da se ovako uspostavljen sistem zaštite implementira na sve odgovorne u praksi, sa naglaskom na stalnoj edukaciji svih, uključujući i pripadnike medija i opštu populaciju. Samo tako se može stvoriti tzv. nulta tolerancija na nasilje.

Percepcije javnosti o femicidu u Srbiji

Poslednje publikovano istraživanje stavova javnosti o femicidu u Republici Srbiji odnosi se na period 2017-2018 (Lacmanović, 2022). Različit metodološki pristup u istraživanju nam nije dao drugačije rezultate, stoga smo želeli da na neki način dodamo i rezultate praćenja pisanja u nastavku, a u jednogodišnjem periodu 2019. i istražimo medijske članke o identifikovanim slučajevima femicida u porodično partnerskom kontekstu i postupanju po njima. Namera je bila da se utvrdi u slučajevima femicida koje su aktivnosti bile primenjivane, i koja je bila reakcija javnosti na ove događaje, a kako bi se mogle izreći odgovarajuće preporuke u vezi sa tim! Ovdje ćemo citirati čuvenu srpsku feministkinju prof dr Z. Mršević, koja ukazuje na fenomen, bez obzira na pisanje u medijima: „Svi su znali, ali niko nije reagovao”.

Podaci su dobijeni praćenjem medijskog izveštavanja internet izdanja dnevnih novina Blic, Kurir, Danas, Politika i Večernje Novosti u periodu od 1. januara do 31. decembra 2019. godine. Istraživanje je zasnovano na analizi podataka prikupljenih na uzorku od 371 novinskih članaka.

Rezultati istraživanja:

Rasprostranjenost i karakteristike: Na osnovu praćenja internet izdanja dnevnih novina Blic, Kurir, Danas, Politika i Večernje Novosti u periodu od 1. januara do 31. decembra 2019. godine, došli smo do saznanja da je na teritoriji Republike Srbije izvršeno 27 ubistava žena od strane bivšeg ili sadašnjeg partnera ili drugog člana porodice muškog pola i jedno ubistvo ženskog deteta. U istom periodu, bilo je 12 pokušaja ubistava. Imajući u vidu da izvor podataka predstavlja isključivo medijsko izveštavanje, ovaj broj se mora uzeti sa rezervom – postoji mogućnost da o nekim ubistvima mediji nisu izvestili. Rezultati dobijeni istraživanjem pisanja medija o femicidu za 2019. godinu donekle odgovaraju na postavljena pitanja.

Relacija žrtve i učinioca ubistva: U 67.8 % slučajeva femicida učinilac je bio bivši ili sadašnji partner odnosno supružnik, u 14.3% sin žrtve, a u 17.9% slučajeva ubistvo je izvršio drugi član porodice.

Ovi podaci govore da ženama najveći rizik od ubistva preti od strane sadašnjih ili bivših partnera, a naročito veliki rizik da nasilje eskalira u smrtni ishod predstavlja odluka žene da napusti nasilnog partnera koji, ne prihvatajući okončanje veze ili bračne zajednice nastoje da nasiljem/ubistvom spreče odlazak partnerke.

Način izvršenja ubistva	Broj	%
Nož	11	39,3%
Pištola	3	10,7%
Lovačka puška	3	10,7%
Udarci pesnicama	3	10,7%
Tup predmet	3	10,7%
Davljenje	3	10,7%
Paljenje	1	3,6%
Udarci ašovom	1	3,6%

Tabela 2. Način izvršenja femicida

Mesto ubistva

Tip naselja	Broj	%
Grad	12	42,8%
Prigradsko naselje	2	7,2%
Gradsko naselje	3	10,7%
Naselje	11	39,3%

Tabela 3. Mesto ubistva prema tipu naselja

Najveći broj slučajeva femicida dogodio se u gradu, i skoro isto toliki broj u naselju. Žene su u najvećem broju slučajeva ubijene u stanu odnosno kući u kojoj su živele sa učiniocem – 60,7%, a zatim u, mnogo manjem broju, svojoj kući/stanu – 14,3%. Ostala mesta su: kuća učinioca, podrum zgrade u kojoj je ubijena žena živela, automobil, kuća roditelja ubijene žene, autobuska stanica, kafić i ulica. Iako su se tri ubistva dogodila na javnom prostoru, ubedljivo najveći broj ubistava je izvršen u domu žrtve u kojem je živela sama ili sa nasilnikom.

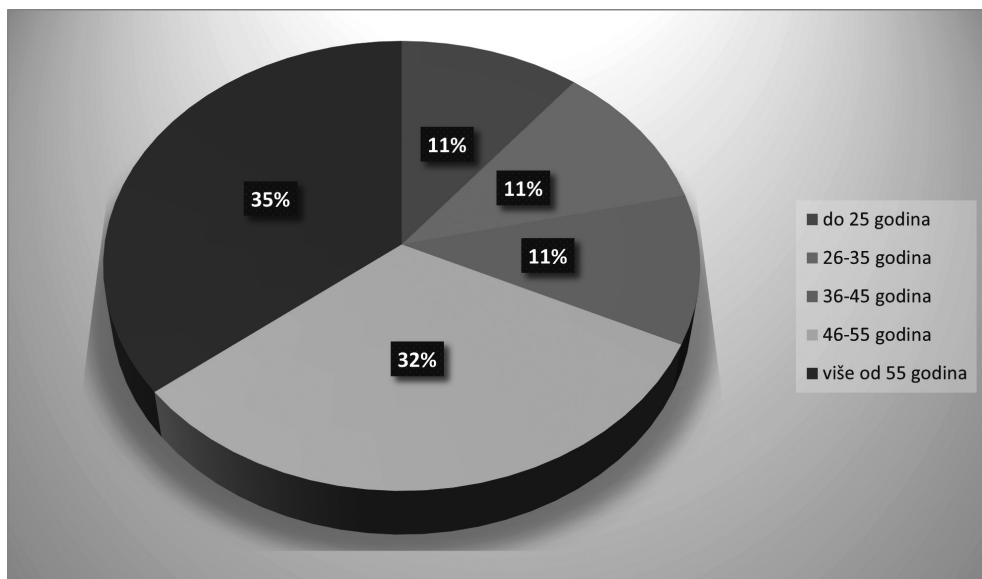
Mesto ubistva (prostor)	Broj	%
Kuća/stan žrtve	4	14,3%
Kuća/stan izvršioca	1	3,6%
Zajednička kuća/stan Ostalo	17	60,7%
Drugo	6	

Tabela 4. Broj ubistava prema prostoru u kome se desio

Prosečna starost žrtve (N=28) bila je 49.4 godina. Najstarija ubijena žena je imala 88 godina, a najmlađa je bila devojčica stara samo 3 godine. Posmatrajući po starosnim kategorijama, najveći broj ubijenih žena - 35.7% čine osobe starije od 55 godina, dok 32.2% pripada starosnoj kategoriji od 46 do 55 godina. Ostale tri kategorije (do 25 godina, od 26 do 35 godina, od 36 do 45 godina) su podjednako zastupljene – 10,7% od ukupnog broja.

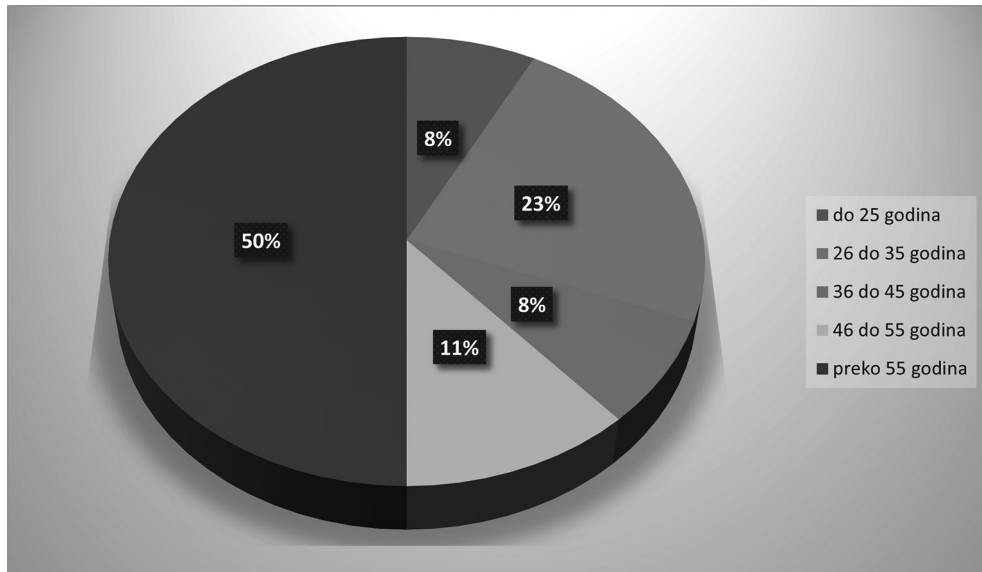
Starost žrtava	Broj	%
do 25 godina	3	10,7%
26 do 35 godina	3	10,7%
36 do 45 godina	3	10,7%
46 do 55 godina	9	32,2%
više od 55 godina	10	35,7%
ukupno	28	100%

Tabela 5. Starosna struktura žrtava femicida

Grafikon 2. Starosna struktura žena žrtava femicida

Raspon starosti učinilaca femicida (N=26) kretao se od 20 do 80 godina, sa srednjom vrednošću od 49.3. Najviše učinilaca pripadalo je starosnoj kategoriji preko 55 godina – 50%; od 26 do 35 godina – 23.1%, a zatim od 46 do 55 godina – 11.5%. 7.7% učinilaca bilo je mlađe od 25 godina, a isto toliko pripadalo je starosnoj kategoriji od 36 do 45 godina.

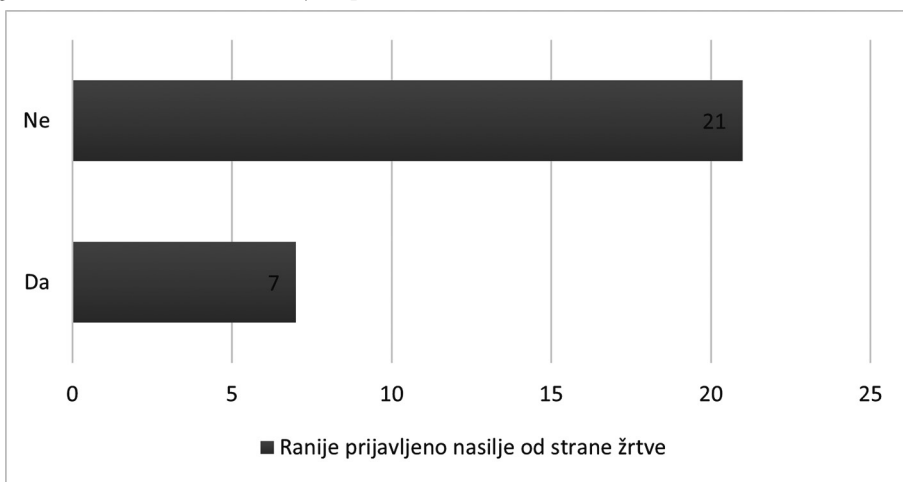
Grafikon 3. Starosna struktura učinilaca femicida

Broj osoba koje su izgubile majku: Oko 71,4% žena žrtava imalo je decu – ukupan broj dece viktimizovanih žena iznosio je 40⁴⁾, od kojih je deset u vreme ubistva bilo maloletno. U jednom

4) U ovu cifru nisu uračunati sinovi koji su ubili svoje majke.

slučaju su dva maloletna deteta bila prisutna kada je njihov otac usmrtio njihovu majku; u drugom slučaju, dva maloletna deteta su spavala u sobi pored prostorije u kojoj je njihov otac ubio svoju suprugu a njihovu majku; u trećem slučaju, u trenutku kada se dogodilo ubistvo u kući su se nalazila deca maćehe ubijene devojke (nisu direktno svedočila ubistvu); u četvrtom slučaju ubistvu koje se dogodilo na autobuskoj stanici svedočio je maloletni unuk ubijene žene.

Podaci dobijeni iz medijskih izveštaja pokazuju da su protiv najmanje 7 učinilaca femicida postojale ranije prijave za nasilje u porodici od strane ubijene žene, a protiv jednog učinioca od strane bivše devojke. Gotovo svaka treća ubijena žena se, u periodu koji je prethodio ubistvu, obratila nekoj od nadležnih institucija i zatražila zaštitu od nasilja. U 5 slučajeva femicida učinilac je imao izrečenu meru zabrane prilaska ubijenoj ženi (u jednom slučaju zabrana je istekla 10 dana pre ubistva), a jedan izvršilac je imao izrečenu zabranu prilaska bivšoj ženi. Ovo govori da zabrana prilaska na neke nasilnike ne utiče, kao i da sistem ne prepoznaje dovoljno rizik da nasilje eskalira u ubistvo. U ovim slučajevima procena indikatora visokog rizika od smrtnog ishoda i na osnovu nje izrečene mere očigledno nisu zaštitile žrtvu nasilja i sprečile fatalni ishod.

Grafikon 4. Ranije prijave za nasilje od strane žrtava

Samoubistvo učinioca femicida: Svaki četvrti muškarac je izvršio samoubistvo nakon počinjenog ubistva, dok je gotovo svaki četvrti isto to pokušao; dakle, 50% učinilaca je izvršilo ili pokušalo da izvrši samoubistvo. Postdeliktни suicide je značajno prisutniji kod muškaraca koji su izvršili femicid u intimnom partnerskom odnosu nego kod ostalih izvršilaca ubistva. Svi slučajevi femicida koji su bili praćeni samoubistvom ubice izvršeni su od strane bivšeg partnera odnosno bivšeg supruga (4), ili od strane supruga (3). U slučajevima pokušaja samoubistva nakon izvršenog femicida, u 4 od 5 pokušaja radilo se o suprugu, a samo u jednom o očuhu žrtve. Ovi podaci govore da se pri proceni rizika za femicid mora uzeti u obzir pretnja samoubistvom – ukoliko postoji, veći je i rizik da će doći do eskalacije nasilja odnosno njegovog najtežeg oblika.

Motiv izvršenja femicida: Motivi femicida se ne mogu sa sigurnošću utvrditi na osnovu medijskog izveštavanja. Šest slučajeva ubistava se dogodilo nakon razvoda braka, a tri nakon raskida veze. Mediji su izvestili i da se ljubomora u partnerskoj/bračnoj vezi pojavljuje kao verovatan/mogući motiv u 5 slučajeva – 17,9%. Ovo ide u prilog rezultatima ranijih istraživanja koji su pokazali da ženama najveći rizik pretili od aktualnih ili bivših partnera od kojih su trpele hronično nasilje i onih koji, ne prihvatajući okončanje veze, nastoje da nasiljem spreče ženin odlazak ili da je kazne zbog odbacivanja (Spasić, Kolarević, Luković, 2017).

Dejstvo alkohola/psihoaktivnih supstanci: Prekomerna upotreba alkohola zabeležena je u malom broju slučajeva - tri muškarca su bila pod dejstvom alkohola⁵⁾ (11,5%) u trenutku izvršenja ubistva. O zloupotrebi psihoaktivnih supstanci nije bilo podataka. U dva slučaja ubistva mediji su izvestili da su izvršioци bili na lečenju u psihijatrijskim ustanovama.

Umesto zaključka

Izneta razmatranja o rodno zasnovanom ubistvu – femicidu govore u prilog tezi da je za sprečavanje femicida najvažniji elemenat uklanjanje uzroka, odnosno unapređenje stvarnog položaja žena u društvu zasnovanom na kulturi rodne ravnopravnosti i bez diskriminacije. Bez uključivanja tema o osnovnim ljudskim pravima uključujući i pravo na život, a u tom kontekstu i o rodnoj ravnopravnosti u obrazovne sadržaje koje treba da usvoje profesionalci, pa tek onda i oni kojima se ti sadržaji pripremaju, nećemo dobiti dobru osnovu za preventivni rad.

Neophodno je uvesti medijske standarde koji bi se sa potpunim pravnim normama dispozicije ali i sankcije jednako primenjivali na sve medije: štampane, pisane i elektronske, kako bi se obezbedila privatnost žrtvi, njihovih porodica i svih članova društva, bez senzacionalizma i bez diskriminacije.

Sprečavanje femicida podrazumeva holistički pristup svakom rodno zasnovanom nasilju, bez obzira na kontekst nasilja. Usvojeni strateški dokumenti i doneti zakoni ukazuju da u Srbiji imamo dobar okvir za podršku ženama i zaštitu od femicida.

Ali!!!!

Sigurnost i zaštita od nasilja zahteva efikasne mere za rano otkrivanje nasilja, što podrazumeva ljudske, tehničke i finansijske resurse za sprovođenje usvojenih zakona i politika. Iako se u radu nismo posebno bavili pitanjem (analizom) viktimizacije dece u partnerskom nasilju, nesporno je da rezultati istraživanja i postojeća rešenja pokazuju da se tom temom tek trebamo baviti u budućnosti. Multisektorska saradnja u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja prema ženama ne treba da bude tek puko ispunjavanje forme, već ovoj temi pristupiti krajnje kritički i analitično (Konstantinović Vilić, Petrušić, Bekar, 2019). Za razliku od pojedinih autora koji se zalažu za promptno uvođenje femicida kao posebnog krivičnog dela, mi smo stava da bi trebali da u potpunosti primenimo usvojene zakone, planove i strategije, vidimo gde možemo da poboljšamo stanje, a tek nakon toga da se u širokoj diskusiji iznađe rešenje koje bi bilo odgovarajuće.

Žrtve, članovi porodice i njihova deca ali i društvo u celini zaslužuju posebnu zaštitu, ali i uvažavanje i kroz izveštavanje medija. Bez preventivnog rada i uključivanja svih relevantnih delova sistema: od službi socijalne zaštite, policije, tužilaštava, sudova, koordinacionih timova, organizacija civilnog društva i nezavisnih institucija u efikasnu borbu protiv nasilja, uključujući i rodno zasnovano nasilje, brojka od 30 ubijenih žena godišnje u našoj zemlji će i dalje biti prisutna kao naša realnost. Stvaranjem svesti o nužnosti nulte tolerancije na nasilje ta mrkla realnost se može izmeniti. Žrtva I.R. iz navedenog primera bi kroz drugačiju reakciju možda dobila šansu za život, uz sve ograde koje smo pri tome izneli.

---

⁵⁾ Postoji mogućnost da mediji nisu izvestili o svim slučajevima u kojima su ubice konzumirale alkohol i/ili psihoaktivne supstance.

Zoran Pavlović, PhD, Full Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

CRIMINAL LEGAL REACTION TO FEMICIDE - PERCEPTION OF TO A DIFFERENT ANSWER

Abstract:

Violence against women attracts special public attention only when femicide occurs, murder as the most extreme form of gender-based violence. A similar number of murdered women per year in recent times indicates that special and general prevention did not fully meet the expected expectations, but also the need to discuss this topic more. As a consequence of killing women, femicide differs from other forms of murder, and prevention is carried out on the basis of special measures and strategies. The separation of femicide from other forms of homicide began with the adoption of special documents, which are applied by various state and non-state bodies in the function of protecting the right to life and other rights. The question of the quality of protection of the victim in criminal proceedings extends to femicide and to the question of whether only the woman is the victim of the criminal act of murder, or would it be other family members as well: the child! This is a different view compared to the current regulation and how much what precedes femicide in the form of psychological abuse expands the list of victims of violence. How ready are the institutions to respond to this kind of challenge, and how acceptable is the current regulation in criminal law, procedural and institutional reaction. What is the role of traditional media, social networks and portals in matters related to femicide, and how important it is to work on the permanent improvement of everyone from the system of protection, prevention and criminal law response! The perception of a different response also requires rounding off the protection system for all victims of femicide.

Key words: femicide, victim, response of institutions and systems, media.

LITERATURA

- Expert Group on gender related killing of women and girls, Criminalization of gender related killings of women and girls, 2014, UN DOC
- Pavlović, Z., (2019) Viktimizacija kroz životne cikluse, monografija, Sl.glasnik Beograd, IKSI
- Spasić, D., Kolarević, D., Luković, Z., (2017) Femicid u partnerskim odnosima, *Temida*, vol. 20, br. 3, str. 419
- Lacmanović, V., (2022), Kad institucije zakažu ostaje tišina – Analiza (2017 – 2018), Beograd, AŽC
- Kontantinović Vilić, S., (2014), Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, LXIV, str. 44.
- Konstantinović Vilić, S., Petrušić, N., Beker, K. (2019) Društveni i institucionalni odgovor na femicid u Srbiji I, Pančevo, UG FemPlatz, Pančevo

Prilog

Femicidi u Srbiji u 2019. godini na osnovu saznanja iz medija

Datum	Mesto	Izvršilac	Starost žrtve	Način izvršenja
07.02.	Subotica	bivši partner	41	tup predmet
08.03.	Čortanovci	partner	58	nož
01.04.	Užice	bivši suprug	51	nož
14.04.	Beograd	sin	58	ašov
22.04.	Sombor	suprug	55	pištolj
29.04.	Radinac	unuk	75	davljenje
24.05.	Mol	suprug	47	paljenje benzinom
24.05.	Novi Sad	suprug	31	tup predmet
24.05.	Novi Sad	zet	57	tup predmet
27.05.	Prahovo	očuh	3	udaranje
29.05.	Beograd	suprug	52	nož
24.06.	Bačko Petrovo Selo	suprug	43	lovačka puška
03.07.	Požega	očuh	50	lovačka puška
08.07.	Beograd	sin	83	udaranje
12.07.	Pančevo	bivši suprug	60	nož
27.07.	Mišar (Šabac)	suprug	51	nož
28.08.	Torak	suprug	35	davljenje
14.09.	Kruševac	bivši suprug	47	pištolj
15.09.	Kocoljeva	partner	42	lovačka puška
23.09.	Kotež	bivši partner	30	pištolj
24.09.	Bela Palanka	suprug	46	nož
01.10.	Beograd	sin	56	nož
01.10.	Bogatić	sin	63	udaranje/davljenje
01.10.	Bogatić	unuk	88	udaranje
13.10.	Batalage	bivši partner	19	nož
13.11.	Rožanstvo	suprug	62	nož
26.12.	Veliko Središte	bivši supug	54	nož
26.12.	Novi Sad	bivši partner	25	nož

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

001:34(082)
316.3:34(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић
(19 ; 2022 ; Нови Сад)**

Право, наука и друштво - актуелна питања и перспективе : [зборник радова] = Law, science and society - the current issues and perspectives : [proceedings] / XIX међународни научни скуп "Правнички дани - Проф. др Славко Царић", Нови Сад, 23. септембар 2022. = XIX international scientific meeting "Legal days - Prof. Slavko Carić, PhD" ; [уредник Милан Почуча]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2022 (Нови Сад : НС Мала књига+). - 454 стр. ; 24 cm

Текстови ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 19-20: Уводна реч / Милан Почуча = Foreword / Milan Počuča. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз већину радова.

ISBN 978-86-86121-51-6

а) Наука - Правни аспект - Зборници б) Друштво - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 74323209